

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

**Archiv obce Dolní Hradiště
(1887) 1921–1945 (1949)**

Inventář

EL NAD č.: 46

AP č.: 281

Kateřina Nová, Jiří Kříž

Plasy 2012

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	5
Seznam použitých pramenů a literatury	6
Inventární seznam	8

I. Vývoj původce archivního fondu

Dolní Hradiště (do roku 1900 Dolejší Hradiště, něm. Unter Hradischt) leží 7 km jižně od Kralovic (Loc: 49°54'50.784"N, 13°29'38.434"E) na stejnojmenném katastrálním území v nadmořské výšce 347 m. Název Hradiště je odvozen od údajného hradiště nad soutokem řeky Střely s Kralovickým potokem. Protože v rámci plaského panství byly dvě vsi stejného názvu, časem se vžilo jejich rozlišení podle geografické polohy na Horní a Dolní Hradiště.

Ves je prvně zmiňována v papežské listině vydané pro cisterciácký klášter v Plasích roku 1250. V roce 1454 byla bratřím Bedřichovi a Hanušovi z Kolovrat potvrzena zástava krále Zikmunda Lucemburského z roku 1420 na Kralovice a 16 vesnic, mezi kterými je uvedeno i „Radištko“. Ves pak patřila k libštejnskému panství. Až po smrti Albrechta z Kolovrat (+1510) došlo k dohodě mezi plaským opatem Janem Reutherem a vdovou Annou z Kováně o vyplacení zástav. Klášter jí v roce 1513 vyplatil 7000 kop grošů a získal Kralovice a okolní vsi zpět. V roce 1518 byla ves znovu s polovinou Kralovic, Kaceřovem a dalšími 12 vesnicemi zastavena, tentokrát Albrechtovi z Gutštejna. Tím vzniklo panství kaceřovské, které roku 1539 koupil za 5300 kop pražských grošů Florian Gryspek. Gryspekové drželi panství až do roku 1623, kdy jim bylo pro účast ve stavovském povstání zkonfiskováno a celé vráceno plaskému klášteru. Od tohoto roku do zrušení patrimoniální správy je Dolní Hradiště součástí plaského panství, ať byl jeho vlastníkem plaský klášter (do roku 1785), náboženský fond (do roku 1827) nebo kníže Klement Václav Lothar Metternich-Winneburg (do roku 1848).

Do roku 1848 byl nejvyšší správní instancí vrchnostenský (patrimoniální) úřad. Zrušením poddanství vrchnostenská správa zaniká a dne 1. července 1850 vstoupilo v platnost tzv. Stadionovo prozatímní obecní zřízení č. 170/1849 říšského zákoníku ze 17. března 1849, na jehož základě se staly nejvyšším správním článkem samosprávné místní obce. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada. V případě Dolního Hradiště známe stav až z roku 1857, kdy bylo osadou místní obce Kočín v soudním a politickém okrese Kralovice v Plzeňském kraji.

Podle Stadionova prozatímního obecního zřízení i rámcového říšského obecního zákona (č. 18/1862 říšského zákoníku) a obecního zřízení a volebního řádu pro Čechy (č. 7/1864 zemského zákoníku) byl v obci volen obecní výbor s tříletým funkčním obdobím, který ze svých řad volil obecní představenstvo složené ze starosty a alespoň dvou radních. Osady, pokud měly vlastní jmění, si volily osadní výbor, jehož pravomoce se týkaly pouze správy osadního majetku.

Dne 4. března 1919 se osadní výbor usnesl, že požádá o rozluky. V roce 1920 byla žádost schválena a v roce 1921 vznikla samostatná obec Dolní Hradiště (20/1922 zemského zákoníku). Na základě novely obecního zřízení a volebního řádu z roku 1919 (zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb.) si občané obce volili obecní zastupitelstvo se čtyřletým funkčním obdobím. Zastupitelstvo ze svého středu volilo starostu a obecní radu. Prvním starostou byl zvolen Vojtěch Šmídl, který byl od roku 1919 osadním starostou.

Obec vyplácela obecní funkcionáře (starostu a pokladníka), obecní zřízence (hajného a posla) a najímala si lesního hospodáře. Zřízeny byly komise finanční (první zmínka k roku 1921), letopisecká (1927), stavební (1928). Obec ustanovovala své zástupce do hospodářské, knihovnické rady, Místní školní rady v Kočíně (1921), honebního výboru (1923) a osvětové komise (1932). Dne 10. dubna 1927 byl letopiseckou komisí zvolen za kronikáře obce Václav Fanta, který ale kroniku psát nezačal. První kroniku obce začal psát až Alois Václavík, který byl zvolen kronikářem 22. března 1935.

Obec v roce 1924 přestavěla obecní kovárnu, v letech 1928–1929 postavila dobytčí váhu a přestavěla kapli na návsi na pomník padlým vojínům.

Ekonomická situace obce nebyla nejlepší, počátkem 30. let obecní zastupitelstvo zamítlo pro finanční nákladnost elektrifikaci, zavedení telefonu i výstavbu obecního vodovodu. Pro zlepšení této situace se v roce 1933 rozhodlo koupit v rámci pozemkové reformy les v katastru obce Koryta od plaského velkostatku. Smlouva byla podepsána 5. března 1936. Obec si na zaplacení vzala půjčku od Okresní hospodářské záložny v Kralovicích.

Během roku 1940 se obci podařilo postavit vodovod, zavést elektrický proud a zahájit výstavbu společného hřbitova s obcí Kočín. V roce 1941 vznikl místní sbor dobrovolných hasičů, kterému obec v roce 1943 postavila hasičskou zbrojnici a pořídila novou motorovou stříkačku.

Činnost obecního úřadu byla ukončena v květnu 1945, kdy byl ustaven místní národní výbor. Poslední starosta Antonín Kondelík se stal prvním předsedou místního národního výboru.

Starosty obce byli:

Jméno:	V letech:
Vojtěch Šmídl	1921–1929
Josef Šmídl	1929–1937
Antonín Kondelík	1937–1945

Vývoj počtu obyvatel a domů v obci:

rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950
obyvatel	126	136	143	138	131	114	133	78
domů	24	24	23	24	25	26	28	35

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Archiv obce Dolní Hradiště tvoří archiválie vzniklé činností Obecního úřadu v Dolním Hradišti, který fungoval v letech 1921–1945. Z dochovaných písemností není evidentní, kde a jakým způsobem byly ukládány.

Dne 9. července 1955 provedl okresní archivář Jaroslav Vavřík prohlídku a skartaci písemností na Místním národním výboru v Dolním Hradišti. Převzaté archiválie byly dodatečně v roce 1996 zapsány do knihy přírůstků k datu 9. července 1955 pod číslem 912.

V protokolu z prohlídky jsou zmíněny Letopisy obce Dolní Hradiště a Pamětní kniha obce Dolní Hradiště, ty jsou stále uloženy na obecním úřadě v Dolním Hradišti.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Původcem archivního fondu AO Dolní Hradiště je obecní úřad v Dolním Hradišti. Pořádání a inventarizace proběhly na základě metodického pokynu Archivní správy MV (Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, Archivní správa MV v Praze dne 31. ledna 2000, čj. AS/1-284/2000) a Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010.

V druhé polovině 50. let 20. století Jaroslav Vavřík archivní materiál hrubě uspořádal a sestavil soupis písemností, který v roce 1988 upřesnila Marie Vitoušová. V průběhu současné inventarizace fondu došlo ke změně v jeho celkové metráži, časovém rozmezí i v počtu a

skladbě evidenčních jednotek. Při inventarizaci byl z fondu AO Dolní Hradiště převeden do fondu Místní národní výbor Dolní Hradiště podací protokol z let 1941–1951 o rozsahu 0,02 bm. Fond AO Dolní Hradiště nyní obsahuje 4 knihy, 1 podací protokol a 2 kartony spisů o rozsahu 0,34 bm. Archiválie byly rozděleny na I. Knihy, II. Spisový materiál a III. Účetní materiál.

Mezi knihy byly zařazeny jen zápisy ze schůzí obecních (osadních) orgánů z let (1906) 1921–1936 (inv. č. 1). Tato kniha byla původně vedena jako příjmy a vydání chudinského fondu v letech 1906–1910, od roku 1909 byly do ní zapisovány zápisy ze schůzí osadního zastupitelstva, od roku 1921 obecního zastupitelstva a po roce 1928 i obecní rady a finanční komise obce. Ve druhé skupině se nalézá podací protokol z let 1931–1941 (inv. č. 2) a spisy, které byly rozděleny podle věcného hlediska (inv. č. 3–6).

Ze skupiny III. se dochovaly hlavní knihy z let (1887) 1921–1931, 1932–1938 a 1938–1945 (1949) (inv. č. 7–9) a účetní uzávěrky (inv. č. 10).

Do knih inv. č. 1 a 8 byly zprvu pořizovány zápisy osadními orgány Dolního Hradiště, poté v jejich vedení pokračoval obecní úřad v Dolním Hradišti. Časový přesah u inv. č. 4 a 10 je dán zápisy z období existence místního národního výboru, protože zápisy v knihách pocházejí převážně z období existence obecního úřadu a pokrývají významný úsek jeho existence, byly ponechány ve fondu Archiv obce Dolní Hradiště.

Zápisy ze schůzí obecních orgánů (inv. č. 1) byly zařazeny do I. kategorie, ostatní archiválie do II. kategorie. Písemnosti jsou, vyjma několika dvojjazyčných česko-německých tiskopisů z doby okupace, psané česky a v době zpracování fondu se až na drobná poškození prachem nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Fond Archiv obce Dolní Hradiště poskytuje informace o činnosti obecní samosprávy zejména ve 20. a první polovině 30. let 20. století. Velké množství údajů se nalézá v zápisech ze schůzí obecních orgánů a v účetních knihách.

Řadu informací vztahujících se k fungování obce obsahují dvě kroniky uložené na Obecním úřadě v Dolním Hradišti. Obě knihy sepsal Alois Václavík. Kronikář přepsal doslovně „Letopisy obce“ psané v letech 1935–1941 do nové „Pamětní knihy“ psané v letech 1941–1953. V obou knihách se autor vrátil se zápisy až do roku 1922.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Fond Archiv obce Dolní Hradiště (1887) 1921–1945 (1949) uspořádala Kateřina Nová a Jiří Kříž. Inventář zpracoval Jiří Kříž v květnu 2011 a čistopis zhotovil v lednu 2012 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Okresní úřad Kralovice 1855–1945 (1948)*, kar. 22, inv. č. 289, Kočíny – obecní záležitosti 1918–1936.

Verzeichniss der Orts-Gemeiden im Königreiche Böhmen. Prag 1861.

Zákoník zemský pro Čechy, ročník 1922. Praha 1922, částka VII., vyhláška 20.

II. Literatura

BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří: *Paměť krajiny III. Soupis drobných památek Plaska*. Mariánská Týnice 2008.

CAIS, PETR: Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1918–1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, roč. 56, s. 249–285.

FLÖGEL, Jaroslav: *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha 1933.

Historický lexikon České republiky 1869–2005. I. díl. Praha 2006.

Historický lexikon České republiky 1869–2005. II. díl. Praha 2006.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka. – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha 2005.

KOČKA, Václav: *Dějiny politického okresu Kralovického*. Kralovice 1930.

MARTÍNEK, Zdeněk: Archiv obce – příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha.

NOVÁKOVÁ, Božena a kol.: *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla A – M*. Praha 1991.

PROFOUS, Antonín: *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl I*. Praha 1954.

SCHELLE, KAREL: *Vývoj české veřejné správy*. Ostrava 2008.

ZETEK, František J.: *Popis politického okresu Kralovického*. Kralovice 1932.

Inventární seznam

Inv.č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn.
I. Knihy			
1	Zápisý ze schůzí obecního (osadního) zastupitelstva, obecní rady a finanční komise (1909–1936) Příjmy a vydání chudinského fondu (1906–1910)	(1906) 1921–1936	K 1
II. Spisový materiál			
1. Registrurní pomůcky			
2	Podací protokol (6 .2. 1931 – 29. 8. 1941) <i>Podací protokol 1941–1951</i>	1931–1941	R 1 MNVD. Hradiště
2. Spisy			
3	Seznamy voličů	1934–1935	N 1
4	Koupě pozemků	1936–1942 (1949)	N 1
5	Rozpočty obce	1922–1941	N 1
6	Daně, dávky a poplatky	1932–1944	N 1
7	Zemědělství a myslivost	1931–1944	N 1
III. Účetní materiál			
1. Účetní knihy			
8	Hlavní kniha	(1887) 1921–1931	K 2
9	Hlavní kniha	1932–1938	K 3
10	Hlavní kniha	1938–1945 (1949)	K 4
2. Účty			
11	Účetní závěrky	1930–1945	N 2

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Dolní Hradiště
Značka archivního fondu:	AO Dolní Hradiště
Časový rozsah:	(1887) 1921–1945 (1949)
Počet evidenčních jednotek:	7 (4 úřední knihy, 1 podací protokol, 2 kartony)
Počet inventárních jednotek:	11
Rozsah v bm:	0,34
Stav ke dni:	25. ledna 2012
Zpracovatel archivního fondu:	Kateřina Nová, Jiří Kříž
Zpracovatel archivní pomůcky:	Jiří Kříž
Počet stran:	9
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Karel Rom

dne 25. ledna 2012 – č. j. SOAP/060-41/2012